

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Тая Панайотова Градинарова, доцент по граждански процес в ЮФ на УНСС, член на научното жури за защита на дисертационния труд на Атанас Константинов Блидов, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Гражданскоправни науки“ на Юридически факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

на тема „РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ТЪРГОВСКИ СПОРОВЕ В СЪДЕБНИЯ И АРБИТРАЖНИЯ ПРОЦЕС В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“

за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР“ по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Граждански процес)

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със заповед № Р33-1443/02.04.2018 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за защита на дисертационния труд на Атанас Константинов Блидов на тема „Разглеждане на търговски спорове в съдебния и арбитражния процес в Република България“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. Право (Граждански процес).

I. Данни за дисертационния труд и дисертанта.

1. Представеният за защита дисертационен труд „Разглеждане на търговски спорове в съдебния и арбитражния процес в Република България“ от Атанас Блидов представлява първи опит за цялостно научно изследване в българската процесуална литература на въпросите, посветени на сравнението в развитието на исковите производства пред държавния съд и арбитража при отнасяне за разглеждане пред тях на търговски спорове. Избраната тема има актуален характер поради необходимостта от осветляване на теоретичните и практически проблеми, които възникват при прилагане на правилата на особеното исково производство по търговски спорове (глава XXXII на ГПК), за които свидетелства значителната по обем и в доста случаи – противоречива съдебна практика. Съчинението представлява интерес не само от теоретично гледище, но има и практическо значение.

2. Професионалната биография на Атанас Блидов показва траен интерес към научните изследвания в областта на гражданския процес.

Дисертантът е роден през 1984 г., магистър по право на Юридически факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ от 2008 г. След завършване на висшето си образование до 2011 г. работи като юридически сътрудник в адвокатска кантора и правен консултант в Националната агенция за оценяване и акредитация.

От 2011 г. до настоящия момент осъществява дейност като адвокат, вписан в Софийска адвокатска колегия.

От 2012 г. се е посветил на научно-изследователска дейност, като последователно заема длъжностите асистент, а впоследствие – главен асистент по граждански процес в Института за държавата и правото при БАН.

3. Представеният автореферат в обем от 30 страници и справката за приносите обективно отразяват съдържанието на труда и основните научни постижения. В началото на автореферата коректно са очертани предмета, целта, и задачите и изследването (с.4-5) и е посочена методологическата му основа, при която дисертантът е използвал метода на историческия и сравнителноправен анализ (с. 5-6).

Авторът има пет публикации по темата на дисертацията:

3.1. Въпроси на производството по търговски спорове. – Правна мисъл, 2014, № 2, с. 66 – 89;

3.2. Родовата подсъдност в производството по търговски спорове. – В : Сборник от Юбилейната научна конференция на тема: "Бобчеви четения: Правната наука в чест на юриста професор Стефан Бобчев", с. 345-350;

3.3. Начален момент на срока за обжалване на решението в производството по търговски спорове. –В: Liber amicorum. Сборник в чест на проф. д-р Кино Лазаров по случай 80 години от рождението му, с. 309-314;

3.4. Предметният обхват на производството по търговски спорове. –В : Юбилеен сборник в чест на 85 годишнината от рождението на проф. д-р Добри Димитров, с. 53-60;

3.5. Сравнение на производството по търговски спорове с останалите особени искиви производства. – Правен преглед, 2017, № 10, с. 54-58, като последната е преведена и на английски език.

Настоящият дисертационен труд е резултат от работата на Атанас Блидов като докторант на самостоятелна подготовка в катедрата по „Гражданскоправни науки“ при ЮФ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ с научен ръководител проф. д-р Силви Чернев.

II. Обща оценка на дисертационния труд.

1. Представеният за защита дисертационен труд е в обем от 272 страници, обхваща цитирана литература от общо 137 заглавия, от които 112 на български език и 25 чуждестранни съчинения, бележките под линия са 459. В структурно отношение съдържа увод, изложение в три глави и заключение, в което са систематизирани основните изводи на изследването. Предложенията за усъвършенстване на правната уредба са направени в заключителната част на съчинението. В увода дисертантът е очертал предмета на разработката, определил е нейните цели, като е предложил работно понятие на „*търговските спорове*“, разглеждането на които по съдебен и арбитражен ред е задачата на изследването (с. 9-11). Постигнато е основното предназначение на този раздел от работата – да

бъдат посочени обхватът на проблемите, които ще бъдат анализирани и определени основните цели на дисертацията: изясняване и анализ доколко действащият съдебен модел на разглеждане на търговски спорове, уреден в глава XXXII на ГПК отговаря на потребностите на българското общество, включително за осигуряване на бързина в процеса и ограничаване на злоупотребата с процесуални права.

Изложението следва класическия модел на дисертационен труд при сравнително изследване на различните процедури за разглеждане на определен вид правни спорове. Първата глава съдържа исторически преглед на правната уредба на съдебния и арбитражен процес за разглеждане на частноправни спорове (§ 3, с.15-45), както и сравнителноправно изследване на съдоустройството и процесуалните правила при сезиране на съд и арбитраж с търговски спор (§ 4, с. 46 до 75). Сравнителноправният анализ е съсредоточен върху процедурите за отнасяне на търговски спорове пред съд и арбитраж според белгийския и френски модели (с. 46 до с. 69). Тази част на разработката завършва с кратко обобщение на автора, според което възприетият от законодателя с действащия ГПК съдебен подход за особен съдопроизводствен ред на разглеждане на споровете, предмет на разработката, съответства на европейските тенденции (с. 76).

Същността на труда е изложението в следващите му структурни части. Втората глава съдържа сравнителен анализ между особеното исково производство по търговски спорове, от една страна, и общия исков процес, както и други особени искиви производства, от друга (с. 81 до с. 94). В тази важна в структурно отношение част на разработката дисертантът последователно преминава през обсъждане на различните стадии от развитието на особеното исково производство, предмет на уредба в глава XXXII на ГПК, като откроява и анализира спецификите в предметния му обхват (с. 97-108), родова подсъдност (с. 109-117), както и особеностите на образуващите го процесуални действия на съда и страните (с. 117 – 178). Темите са разгледани в светлината на нуждата от съответствие на законовия модел за обособяване на особен съдопроизводствен ред за разглеждане на търговски спорове и основните цели, въз основа на които следва да бъде изградена една съвременна процесуална система за защита правата на страните.

Третата глава е посветена на анализ на правната уредба и спецификите при разглеждане на търговски спорове от национални арбитражни съдилища. Авторът започва изложението с открояване на общите черти и различията в процесуалния ред за разглеждането им от съд и арбитраж (с. 202 – 207), като е направен опит за сравнение между арбитражното правораздаване и други алтернативни способи за разрешаване на спорове (с. 207-214). За целите на анализа и открояване недостатъците в правната уредба на особеното исково производство по глава XXXII на ГПК в разработката са разгледани накратко основни моменти от развитието на арбитражното производство (с. 214- 241). В заключителната част на дисертационния труд са очертани основните теоретични изводи на автора (с.

251-254). Дисертантът е отправил критични бележки към действащата правна уредба на разглеждането на търговски спорове, родово подсъдни на окръжен съд като първоинстанционен, като е аргументирал предложение за нов модел на особено исково производство с предложения за промяна на действащите законови норми (с. 254- 258). Изградената структура на разработката съответства на поставените научни задачи и създава прегледност на изложението.

Дисертационният труд е представен във вид и притежава обем, отговарящи на изискванията на катедра „Гражданскоправни науки“ на ЮФ при Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, а съдържанието му съответства изцяло на условията на чл. 32, ал.2 от Правилника за развитието на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“. Авторефератът на дисертацията отговаря на научните изисквания и коректно отразява съдържанието на разработката.

2. Представеният дисертационен труд съдържа общи достойнства и научно-приложни резултати с приносен характер.

2.1. Темата е сполучлив избор и предоставя възможност на нейния автор за съпоставителен анализ и осветляване на теоретичните и практически проблеми, които се пораждат в правораздаването при прилагане на правилата на особеното исково производство по търговски спорове. Тя се отличава с несъмнена актуалност, теоретична и практическа значимост.

2.2. Дисертационният труд разкрива достатъчни теоретични познания по темата, както и познаване на правната уредба и съдебната практика у нас, а също и в исторически и сравнителноправен контекст. Авторът е използвал добър научен апарат, стилът на дисертанта е коректен, изложението е построено на разбираем правен език. Общото впечатление от прочита на труда води до извод за наличие на умение у дисертанта за самостоятелно мислене, за разбираемост и последователност на разработката.

2.4. Дисертационният труд показва характеристиките на научен продукт с добри качества. Поставените на обсъждане отделни въпроси и предложенията са систематично поднесени, научният анализ разкрива уменията на автора за самостоятелно научно мислене. С научен принос е постигнатият от дисертанта извод, че правната уредба *de lege lata* на особеното исково производство за разглеждане на търговски спорове пред окръжните съдилища като първоинстанционни разкрива множество слабости, които се отразяват неблагоприятно върху правоприлагането и са в състояние ненужно да забавят целената съдебна защита (с. 258-259). Това му позволява да обоснове предложенията си за бъдеща уредба.

III. Научни приноси.

Дисертационният труд съдържа конкретни научни достойнства и приноси :

1. Разработката представлява първи опит за цялостно монографично изследване, посветено на проблемите за предимствата и недостатъците в развитието на исковите производства пред държавния съд и арбитража при отнасяне за разглеждане пред тях на търговски спорове. В изследването авторът е направил сполучлив опит за осмисляне на възприетия законодателен подход за уредба на особен съдопроизводствен ред при разглеждане на търговски спорове от окръжния съд като първа инстанция. Поставената тема изисква задълбочени процесуални познания, които в по-голямата част на представеното съчинение дисертантът показва.

2. Аналитични и мотивирани са изводите, с които завършва сравнителноправният преглед на способите за разглеждане на търговски спорове. С тях дисертантът обосновава съответствие на европейските тенденции на възприетия от българския законодател подход за нормиране на особен съдопроизводствен ред на разглеждане на споровете, предмет на разработката (с. 76). С обосновани изводи от историкоправния преглед за необходимост от запазване на откритото заседание като неотменима фаза на разглеждане на търговски спорове въпреки въведената двукратна размяна на книгата в него авторът логично полага основите за проучване на изследваната проблематика относно съвременната правна уредба и съдебна практика в следващите структурни части на труда (с. 24-25).

3. Интересно, но недостатъчно аналитично, е изложението относно предметния обхват на особеното исково производство по глава XXXII на ГПК (с. 97-107). След прегледа на споровете, за които е приложимо съдебното производство, предмет на труда, дисертантът обосновано защитава становище за липса на ясен законодателен критерий за обединяване на различни по правното си естество спорове в рамките на едно особено исково производство, когато първоинстанционен по тях е окръжният съд (с. 107-109). Така авторът логично мотивира тезата за предложеното от него бъдещо ограничаване на приложното поле на особения съдопроизводствен ред за разглеждане на търговски спорове (с. 254).

4. Теоретичен принос има в предложението на дисертанта да бъде променен срокът за оттегляне на иска без съгласие на ответника в особеното производство по глава XXXII на ГПК, който *de lege ferenda* да бъде ограничен до изтичане на срока за допълнителна искова молба (с. 178). С приноси моменти е и изложението в частта на анализа на възможността съдебното разглеждане на производството по търговски спорове да се осъществи само в закрито заседание (с. 172-174). Заслужава подкрепа виждането на автора в бъдеще т.нар. „писмено производство“ при съдебното разглеждане на търговски спорове да се прилага единствено по волята на страните, с ограничаване на възможността за допускане на обективните и субективни усложнения в процеса (с.253, с. 255- 256).

5. Научен принос се съдържа и в аргументацията на част от направените от дисертанта предложения *de lege ferenda*.

IV. Критични бележки и препоръки. По представения дисертационен труд могат да бъдат отправени някои препоръки, които да послужат на автора при бъдещата му научна дейност:

1. Части от изложението съдържат ненужен преразказ на законови текстове (с. 86-88; с. 89-93; с. 106-107; с. 183- 194), който е препоръчително да бъде избягван при научно изследване.

2. По мое мнение, дисертационният труд би спечелил, ако анализът и извеждането на спецификите в протичането на особеното исково производство по търговски спорове се ограничи до първоинстанционния му стадий. Ето защо намирам частите на разработката, посветени на въззивното, касационно производство и отмяната на влезли в сила решения (с. 183-194) за несъответстващи на определения предмет на изследване. Същия аргумент отнасям и към тази част на разработката, посветена на проблемите за съдействието и контрола на държавния съд върху арбитражното производство (с. 241-250).

3. Не е особено разгърната интересната проблематика за момента на настъпване на преклузията за доказателствени искания на страните и нейните последици в особеното исково производство за разглеждане на търговски спорове и съотнасянето на разпоредбите на чл. 370, чл. 372, ал.2 и чл. 373, ал.2 ГПК с общото правило на чл. 146, ал.3 ГПК. Препоръчително е авторът да обмисли въпроса дали *de lege lata* не съществува процесуална възможност за допълване на направените от страните при размяна на книгата доказателствени искания в производството по глава XXXII на ГПК в открито съдебно заседание след доклада по делото.

4. Нуждае се от преосмисляне поддържаното от автора становище, че срокът за предявяване на инцидентен установителен иск от ответника за оспорено правоотношение, предмет на твърдения в исковата молба, в производството по търговски спорове се отклонява от предвидения за общия исков процес в чл.212 ГПК (с. 139 и с. 154), както и виждането, че при всички хипотези на развитие решението, постановено в производството по глава XXXII на ГПК, подлежи на обжалване от деня, посочен от съда за постановяването му, при спазване на условията по ТР № 12/2012 от 11.03.2013 г. по тълк.д.№ 12/2012 г., ОСГК на ВКС (с. 179). Систематичното тълкуване на нормата на чл. 376 ГПК, в ал. 3 на която се намира особеното правило за началния момент на срока за обжалване, налага извод, че тя се прилага за случаите на развитие на писмено производство по търговски спорове и разглеждане на делото в закрито заседание.

5. В някои части на труда са използвани термини, които са присъщи за други процеси, но не и за гражданския – напр. „оспорване на решенията по делата

по търговски спорове“ (глава втора, § 5, т.5.20), както и „съдебно следствие“ (с.175, с.218) и които е препоръчително при разработки с такъв характер да бъдат избягвани.

V. Заключение.

За защита е представено цялостно научно изследване с монографичен характер по актуалната тема **„Разглеждане на търговски спорове в съдебния и арбитражния процес в Република България“**. Дисертационният труд отговаря на изискванията, предвидени в чл. 6 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за прилагането му и Правилника за развитието на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“. Съчинението съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос, разкрива достатъчни теоретични знания на автора по специалността, както и способностите му за самостоятелни научни изследвания и творчески подход към проблематиката, включена в предмета на изследване.

По тези съображения давам своята **положителна оценка** и предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително, за да придобие дисертантът **Атанас Константинов Блидов – докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Гражданскоправни науки“ при ЮФ на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ образователната и научна степен „ДОКТОР“ по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Граждански процес).**

гр. София, 05.06.2018 г.

Рецензент и член на научното жури :

доц. д-р Таня Градинарова

